

СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ НАВЧАННЯ У СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Толмачова І.М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки, психології, початкової освіти
та освітнього менеджменту
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків, Україна*

Сучасний освітній процес у закладах вищої освіти зазнає суттєвих змін, що зумовлене необхідністю системної імплементації новітніх підходів у процес професійної підготовки майбутніх учителів.

Результатом професійної підготовки виступає компетентність фахівців, що зможуть успішно розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми в певній галузі в ситуації невизначеності умов.

Зокрема, зараз відбувається теоретико-методичне переосмислення досягнень дидактики у сфері вищої освіти, до яких віднесено розробку та комплексну реалізацію принципів навчання.

Мета роботи – схарактеризувати систему принципів навчання, які відповідають сучасним тенденціям у вищій освіті.

Вітчизняні та зарубіжні дослідники аналізують суть принципів навчання, надають їхню розгорнуту характеристику, доповнюють відповідну систему, обґрунтовують ієрархію.

У наукових розвідках зустрічаються терміни «дидактичні принципи», «принципи навчання», «принципи дидактики». Дані терміни мають схожий зміст, що зумовлене місцем поняття в ієрархії дидактичних понять, його функціями.

Отже, принципи навчання конкретизують його закони та закономірності, реалізуються через систему правил та регулюють ефективність освітнього процесу загалом та ефективність взаємодії викладача та студента зокрема.

Принцип – основоположні ідеї, вихідні положення, які визначають зміст, форми й методи начальної роботи відповідно до мети виховання та закономірностей процесу навчання [1].

В.Л.Ортинський зауважує, що певну теоретичну концепцію навчання потрібно реалізувати на практиці, узяти за основу для проектування навчального процесу та його реалізації. Мостом, який поєднує теоретичні уявлення з практикою, є принципи навчання [3].

Засновник наукової дидактики Я.А. Коменський уперше запровадив цілісну систему принципів навчання. У якості провідного принципу ним було обрано природовідповідність.

Загальноприйнятими є підходи, у відповідності до яких в освітньому процесі вищої школи необхідно забезпечувати принципи науковості, систематичності та послідовності, свідомості навчання, активності й самостійності, наочності, ґрунтовності, зв'язку навчання з практичною діяльністю, єдності функції навчання.

І.В. Малафійк констатує, що останнім часом говорять про виокремлення групи специфічних загальних принципів навчання у вищій школі [2]. Погоджуємося з думкою І.В. Малафійк, про те, що принципи не є раз і назавжди прийнятими категоріями, виражаючи певні закономірності, вони постійно поглиблюються і видозмінюються.

У сучасному науковому дискурсі дослідники визначають певну ієрархію принципів навчання: загальнодидактичні принципи конкретизують при вивченні певних методик (А.І. Кузьминський, В.Л. Омелянко).

У «Педагогічній Конституції Європи» (2013 р.) для реалізації в освітньому процесі запропоновано наступні принципи: людиноцентризму, доступності, науковості, системності, індивідуального підходу, практики, творчості, академічної автономії, креативності та інноваційного розвитку [4].

Розробники даного документа зазначають, що принципи Конституції, мають інтеграційний характер, можуть бути адаптованими до національних педагогічних традицій та політики у галузі вищої педагогічної освіти кожної зацікавленої країни.

Думку про те, що система принципів навчання у закладах вищої освіти постійно поглиблюється та видозмінюється доречно підтвердити появою окремої групи принципів дистанційної освіти, яка виникла нещодавно, як відповідь на ситуацію зміни сучасного інформаційного середовища.

До таких принципів відносять: принцип креативного характеру пізнавальної діяльності; принцип вільного вибору одержуваної інформації шляхом визначеної діяльності; принцип індивідуальної освітньої діяльності слухачів; принцип створення слухачами особистої освітньої продукції за тими моделями, що вивчаються; принцип ідентифікації; принцип інтерактивності; принцип мультимедійності [5].

Отже, система принципів навчання у закладах вищої освіти є відкритою, вона поєднує традиції наукових нарбок попередніх поколінь та новітні підходи, що виступають відповіддю на виклики до освітянської галузі.

Важливим аспектом викладацької діяльності виступає максимальне розкриття потенціалу певного принципу навчання задля успішного оволодіння майбутніми фахівцями відповідною системою знань, набуття ними досвіду професійно-педагогічної діяльності, формування професійно-значущих якостей, стимулювання механізму самоосвіти та забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії.

Перспективу подальших наукових досліджень у цьому напрямі можуть становити педагогічні розвідки щодо забезпечення інтеграції освітніх компонентів певної освітньо-професійної програми у площині реалізації системи принципів навчання.

Література:

1. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка у запитаннях та відповідях: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Знання, 2006. 311 с.
2. Малафійк І.В. Дидактика : навч. посіб. Київ : Кондор, 2005. 397 с.
3. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи підручник. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2017. 498 с.
4. Педагогічна Конституція Європи. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2013_3_17. (дата звернення: 12. 07. 2022).
5. Трохименко В. Дистанційне навчання педагогічних працівників: досвід і проблеми. *Післядипломна освіта в Україні*. 2004. С. 29–32.

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ «НЕПРИМИРИМОЇ ВІЙНИ» В ҐРУНТОЗНАВСТВІ

Топольний Ф.П.

*доктор біологічних наук, професор,
професор кафедри загального землеробства
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна*

В 2023 році будемо відзначати 140-річницю сучасного, генетичного ґрунтознавства, народження якого пов'язують з іменем російського вченого В. Докучаєва. Проте розуміння ґрунту, природи виникнення тих чи інших типів і підтипів ґрунтів до цього часу залишається спірним. Також чекає свого вирішення питання меліорації зокрема кислих і перезволожених ґрунтів і такі питання, як роль різних складових і властивостей ґрунту в родючості.